

15. Tiistaina 14 p. maaliskuuta 1944

kello 14.

Puhetta johtaa puhemies Hakkila.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat von Born, Haga, M. Hannula, Kirra, Kleemola, Koivuranta, Koponen, Kääriäinen, Linna, Luostarinen, Löthman-Koponen, Mansner, Niukkanen, Paasonen, Paksujalka, Pitkänen, Pohjala, U. Raatikainen, Raunio, Rytinki, Schildt, Simonen, Tervo ja Wirranniemi.

Valtioneuvoston tiedonanto.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esittää pääministeri valtioneuvoston tiedonannon.

Kun asia mielestäni on sellainen, että se on käsiteltävä suljetuissa istunnoissa, olen antanut sulkea kuunteluparvekkeet ja esitän työjärjestyksen 58 §:n mukaisesti eduskunnan päätettäväksi, hyväksyykö eduskunta tämän menettelytavan. Ehdotukseen asian käsittelystä suljetuissa istunnoissa liittyy puhemiesneuvoston ehdottama lisäys, että jos asia käsitellään suljetuissa istunnoissa, pöytäkirjat istunnoista julkaitaan heti, kun puhemiesneuvosto katsoo sopivaksi niiden julkaisemisen.

Puhemiehen ehdotus ja siihen liittyvä puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Puheenvuoron saatuaan lausuu:

Pääministeri Linkomies: Herra puhemies! Esittäessään helmikuun 29 päivänä eduskunnalle tiedonannon poliittisesta tilanteesta hallitus ilmoitti pitävänsä suotavana, että jatketaan pyrkimyksiä rauhan saavuttamiseksi Suomelle mahdollisimman edullisilla ehdoilla. Tässä tarkoituksessa hallitus sittemmin laati vastauksensa Neuvostohallituksen esittämiin väli-
rauhanehtoihin sovinnolliseen muotoon, niin ettei vastauksen sävy estäisi jatkuvaa keskustusta ja ehtojen muuttamista Suomen kannalta hyväksyttäväksi. Vastaus toimitettiin Neuvostohallitukselle Ruotsin ulkoasiaindepartementin korkean virkamiehen välityksellä seuraavan muotoisena:

„Suomen hallitus, joka vakavasti pyrkii rauhallisten suhteiden pikaiseen palauttamiseen Suomen ja Neuvostoliiton kesken, on tarkoin punninnut Neuvostohallituksen esittämiä väli-
rauhan ehtoja.

Hallitus on selvillä siitä, että edellytksenä Suomen puolueettomuudelle väli-
rauhan jälkeen on, että sotaakäyvän vieraan vallan joukkoja ei ole sen alueella. Tämä kysymys on kuitenkin niin monimutkainen, että se vaatii tarkempaa harkintaa. Suomen hallitus tahtoo siitä syystä ehdottaa neuvottelujen aloittamista, joiden yhteydessä se saisi tilaisuuden esittää käsityksensä tästä ja muistakin kysymyksistä, jotka koskevat Neuvostoliiton esittämiä väli-
rauhan ehtoja.”

Niinkuin nähdään, Suomen hallitus pyrkii Neuvostoliiton ehtoja hyväksymättä saamaan tilaisuuden esittää oman käsityksensä kaikista niistä kysymyksistä, jotka väli-
rauhan ehtoihin liittyvät. Samalla pyrittiin

saamaan lähempää selkoa Neuvostoliiton tarkoitusperistä. Hallitus korosti ehtoihin kuuluvan ensimmäisen kysymyksen monimutkaista luonnetta. Ilmeisesti rauhan tilan saavuttaminen puolueettomuuden pohjalla edellyttäisi, ettei minkään sotaikävän maan sotavoimia olisi Suomen alueella. Tämä koskisi niinhyvin toisen kuin toisenkin puolen sotavoimia.

Hallituksen vastauksesta Neuvostoliiton esittämiin Suomelle kohtuuttomiin ehtoihin on jokaisen puolueettoman arvostelijan sanottava, että se on erittäin sovinnollinen. Hallitus pyrki tekemään Neuvostohallitukselle mahdolliseksi keskustelun alkamisen rauhan tilan saavuttamiseksi sellaisilla ehdoilla, että ne tyydyttäisivät sekä Neuvostoliiton että Suomen oikeudenmukaisia toivomuksia. Neuvostohallitus oli kuitenkin samana iltana, jona sen ehdot esitettiin Suomen eduskunnalle, antanut virallisen uutistoimistonsa saattaa julkisuuteen näiden ehtojen sisällyksen. Siitä saattoi päätellä, että Neuvostohallitus täten tahtoi osoittaa pitävänsä esittämäänsä ehtoja lopullisina ja muuttamattomina. Tämä johtopäätös onkin nyttemmin näyttäytynyt oikeaksi. Hallitus on saanut vastaanottaa seuraavansisältöisen Neuvostohallituksen vastauksen:

„Neuvostohallitus on tutustunut Suomen Hallituksen vastaukseen, minkä herra Boheman maaliskuun 8 päivänä jätti A. M. Kollontaylle Tukholmassa, ja katsoo sen täysin epätyydyttäväksi. Vastauksen johdosta selittää Neuvostohallitus: Neuvostohallituksen kuudessa kohdassa määrittelemät välirauhan ehdot, jotka helmikuun 19 päivänä jätettiin herra Paasikivelle, ovat luonnostaan lankeavia minimiehtoja, ja ainoastaan sen jälkeen kuin Suomen Hallitus on hyväksynyt nämä ehdot, ovat neuvostolais-suomalaiset neuvottelut vihollisuuksien lakkaamisesta ja rauhan aikaansaamisesta Neuvostoliiton ja Suomen kesken mahdolliset. Siinä tapauksessa, että Suomen taholta hyväksytään nämä ehdot ja Suomen Hallitus periaatteessa suostuu saksalaisten joukkojen internoimiseen, on Neuvostohallitus valmis harkitsemaan tätä viimeksimainittua kysymystä neuvotteluissa Moskovassa. Neuvostohallitus katsoo tarpeelliseksi tässä yhteydessä saattaa Suomen Hallituksen tietoon, että Neuvostohallitus odottaa positiivista vastausta viikon kuluessa, toisin sanoen

maaliskuun 18 päivään, minkä jälkeen Neuvostohallitus tulee katsomaan, että suomalaiset tahallaan viivyttävät neuvotteluja Neuvostohallitukselle käsittämättömissä tarkoituksissa ja hylkäävät Neuvostohallituksen ehdot. Osoittaakseen suostuvaisuutta Suomen Hallitukselle Neuvostohallitus on myöntäväinen pitämään salassa sekä kirjeenvaihdon että neuvottelut.”

Neuvostohallitus siis vaatii alkuperäisten ehtojensa hyväksymistä sellaisenaan. Se pitää niitä luonnostaan lankeavina minimivaatimuksina, joista se ei halua tinkiä. Vasta jos Suomen hallitus ne ennakolta hyväksyy, on mahdollisuus alkaa keskustelut Neuvostoliiton ja Suomen välillä vihollisuuksien lopettamisesta ja rauhan aikaansaamisesta. Neuvostohallitus on nyt esittänyt ehtonsa ultimatumien muodossa. Se odottaa Suomelta myönteistä vastausta viikon kuluessa, s. o. ennen lauantaita maaliskuun 18 päivää.

En voi olla saattamatta Eduskunnan tietoon, että Ruotsin taholta on jo asian aikaisemmassa vaiheessa esiintunut käsitys, että Suomi ei enää myöhemmin voi saada yhtä edullisia rauhanehtoja ja että Suomi hylkäämällä nyt esitetyt ehdot voi menettää sympatiansa ja tukensa muissa maissa. Yhdysvaltain puolesta taas on ilmoitettu, että Yhdysvaltain hallitus tuntee ajatusenvaihdon, joka on tapahtunut Suomen ja Neuvostohallituksen välillä ja että tämä ei aiheuta muutoksia siihen kantaan, jonka Yhdysvaltain ulkoasiainministeri esitti tammikuun viimeisenä päivänä, s. o. siihen julkisuudessakin tunnettuun lausuntoon, missä m. m. sanottiin, että mitä kauemmin Suomi jatkaa sotaa, sitä epäedullisempia tulevat olemaan sille tarjottavat rauhanehdot, ja missä uudelleen toistettiin, että yksinomaan Suomen hallituksen on kannettava vastuu menettelynsä seurauksista.

Myönteinen vastaus Neuvostoliiton esittämiin ehtoihin merkitsisi, että Suomi ilman muuta hyväksyisi kolme ensimmäisen ryhmän ehtoa sekä suostuisi neuvottelemaan kolmesta jälkimmäisen ryhmän kysymyksestä. Olisi siis edeltäkäs suostuttava keskustelemaan esim. demobilisatiosta, mikä merkitsisi sitä, että demobilisatioon jossakin laajuudessa olisi etukäteen myönnytty. Tällaisen kannanoton omaksuminen on hallituksen mielestä mahdoton. Hallituksen

on sen vuoksi pakko todeta, että sitä vaihtoehtoa, joka tähtää sopimukseen päämiseen, tällä haavaa ei enää ole valittavana. Kulkemisen eteenpäin sitä tietä on Neuvostohallitus taipumattomuudellaan tehnyt mahdottomaksi. Hallitus on tämän todestaan selvillä siitä, että se toinen vaihtoehto, joka jää jäljelle, tietää kansallemme suuria koettelemuksia, mutta hallitus ei voi olla näkemättä, että ehtoihin suostuminen veisi vielä suurempiin vaikeuksiin. Meidän olisi ilman keskustelua ennakolta hyväksyttävä paitsi sellaista, jonka sisällys on jokaiselle selvä ja joka syvältä koskee kansan koko elämää, vielä sellaistaakin, jonka sisällyksestä meillä ei ole varmuutta, mutta johon meidän siitä huolimatta olisi edeltäpäin annettava suostumuksemme. Ennemmin kuin Suomen kansa tämmöiseen suostuu, se jatkaa epätasaista kamppailua pannen luottamuksensa siihen, mikä meille on näinä vuosina antanut voimaa: asiansa oikeuteen ja kilpensä tahrattomuuteen. Uskomme ajan koittavan, jolloin maailman omatunto on myöntävä, että meillä on ollut oikeus käydä taisteluamme vapauden ja itsenäisyyden, niin, ihmisyydenkin puolesta.

Hallitus siis ei näe muuta mahdollisuutta kuin antaa Neuvostohallitukselle kielteisen vastauksen, joka tietenkin on laadittava asialliseen ja maltilliseen muotoon. Se valittaa, että Neuvostohallitus kielteisellä suhtautumisellaan Suomen taholta esitettyyn kohtuulliseen toivomukseen on tässä vaiheessa sulkenut neuvottelutien, joka olisi voinut viedä rauhantilan palauttamiseen. Niinpä tämän jälkeen kansallamme ei ole muuta vaihtoehtoa kuin sitkeästi jatkaa taistelua, kunnes olosuhteet mahdollisesti muuttuvat niin, että voidaan saavuttaa rauha, joka turvaa Suomen itsenäisyyden ja vapauden. Sanomattakin on selvää, että hallitus edelleen tulee tekemään voitavansa tämän päämäärän saavuttamiseksi.

Tulevaisuutta ei kukaan voi varmuudella ennustaa. Mutta se on varmaa, että Suomen kansalle tulevaisuus nyt tietää kasvavia vaikeuksia. Niistä kykenemme selviytymään ainoastaan yhtenäisenä kansana. Vetoamus kansamme myönteisiin voimiin yksimielisyyden säilyttämiseksi kaikkua siitä syystä tänään velvoittavampana kuin koskaan ennen. Mikään repivä toiminta ei tällä hetkellä voi olla isänmaallista. Suomen kansa onkin taas varmaan koettele-

muksissaan asettuva yksimielisenä tukemaan valtiovaltaa sen pyrkimyksissä johtaa Suomen kansa itsenäisenä ja vapaana kansakuntana läpi sitä uhkaavien vaarojen.

Hallitus odottaa, että eduskunta tämän tiedonannon kuultuaan hyväksyy yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisen. (Keskustasta: Hyvä! Hyvä!. Vasemmalta: Sitä se ei voi tehdä!)

Herr talman! Vid framläggandet för riksdagen den 29 februari av ett meddelande om det politiska läget anförde regeringen, att den ansåg det önskvärt, att strävandena för uppnående av fred för Finland på så förmånliga villkor som möjligt fortsättas. I detta syfte utarbetade sedermera regeringen sitt svar till de av Rådsförbundets regering anförda villkoren för stillestånd i så försonlig form som möjligt, på det att icke tonen i svaret skulle förhindra fortgående kontakt och icke heller en förändring av villkoren, så att de ur Finlands synpunkt vore oantagbara. Svaret tillställdes Rådsförbundets regering genom förmedling av en hög tjänsteman i svenska utrikesdepartementet i följande form:

Finlands regering, som allvarligt strävar till ett snart återställande av fredliga förbindelser mellan Finland och SRRU, har noggrant övervägt de av Rådsregeringen framställda vapenstilleståndsvillkoren.

Regeringen är medveten om att försättningen för att Finland efter ett vapenstillestånd skall bli neutralt är att främmande krigförande makts trupper icke befinna sig på dess område. Denna fråga är emellertid så komplicerad att den erfordrar en närmare överläggning. Finlands regering vill därför föreslå att underhandlingar skulle inledas, varvid den skulle få tillfälle att framföra sin uppfattning i denna fråga och i övriga frågor, som röra de av Rådsregeringen framställda vapenstilleståndsvillkoren.

Såsom det synes, strävar Finlandes regering, utan att antaga de av Rådsförbundet uppställda villkoren, till att uppnå ett tillfälle att framlägga sin egen uppfattning om samtliga de frågor, vilka ansluta sig till villkoren om stillestånd. Samtidigt sökte man erhålla närmare klarhet om Rådsförbundets syftemål. Regeringen framhöll att den i villkoren ingående första

frågan var komplicerad. Uppenbarligen skulle uppnåendet av ett fredsstillstånd på neutralitetens grund förutsätta, att intet krigförande lands stridskrafter skulle finnas på finskt område. Detta skulle beröra såväl den ena som den andra sidans stridskrafter.

Om regeringens svar på de av Rådsförbundet till Finland framställda oskäligen villkoren bör envar opartisk bedömare säga, att det är synnerligen försonligt. Regeringen strävade att för Rådsregeringen möjliggöra inledande av en diskussion för åstadkommande av fredsstillstånd på sådana villkor, att de skulle tillfredsställa såväl Rådsförbundets som Finlands berättigade förhoppningar. Rådsförbundet hade likväl samma afton, som dess villkor framlades för finska riksdagen låtit sin officiella nyhetsbyrå offentliggöra dessa villkors innehåll. Därav kunde man draga den slutsatsen, att Rådsregeringen sålunda önskade ådagalägga, att dessa villkor voro slutliga och orubbliga. Denna slutsats har även numera visat sig vara riktig. Regeringen har fått mottaga ett svar av följande innehåll från Rådsregeringen.

Sovjetregeringen har tagit kännedom om finska regeringens svar, som den 8 mars överlämnats av herr Boheman till A. M. Kollontay i Stockholm, och anser detsamma helt otillfredsställande. Med anledning av detta svar förklarar sovjetregeringen: Sovjetregeringens villkor för vapenstillesstånd med Finland, formulerade i sex punkter, som den 19 februari överlämnats till herr Paasikivi, äro minimala och elementära, och endast efter ett antagande av dessa villkor från finska regeringens sida äro sovjet-finska underhandlingar om upphörande av fientligheterna och om upprättande av fred mellan SRRU och Finland möjliga.

I händelse av ett antagande av dessa villkor från Finlands sida samt finska regeringens principiella samtycke till internering av de tyska trupperna är sovjetregeringen beredd överväga denna senare fråga vid förhandlingar i Moskva.

Sovjetregeringen anser erforderligt härvid bringa till finska regeringens kännedom, att sovjetregeringen kommer att avvakta ett positivt svar under loppet av en vecka, d. v. s. till den 18 mars, varefter sovjetregeringen kommer att anse, att

finnarna avsiktligt förhålla underhandlingarna för syften, som äro oförståeliga för sovjetregeringen, och tillbakavisa sovjetregeringens villkor.

Sovjetregeringen är för att tillmötesgå finska regeringens överens om att hemlighålla såväl skriftväxlingen som även underhandlingarna.

Rådsregeringen fordrar alltså godkännande av de ursprungliga villkoren såsom sådana. Dessa anser den såsom elementära minimifordringar i fråga om vilka den icke kan ge efter. Först om Finlands regering på förhand godkänner desamma, föreligger möjlighet att begynna förhandlingar mellan Rådsförbundet och Finland angående inställande av fientligheterna och åstadkommande av fred. Dessutom har Rådsförbundet numera framfört sina villkor i ultimativ form. Den väntar Finlands jakande svar inom loppet av en vecka, d. v. s. före lördagen den 18 mars.

Jag kan icke underlåta att till riksdagens kännedom bringa, att från Sveriges sida redan i ett tidigare stadium av ärendet framförts en sådan uppfattning, att Finland icke senare kan erhålla lika förmånliga fredsvillkor, och att Finland genom att förkasta de nu framförda villkoren, kan gå förlustig den sympati och det stöd det åtnjuter i andra länder. Från Förenta Staternas sida åter har det meddelats, att Förenta Staterna känna till det meningsutbyte, som ägt rum mellan Finland och Rådsregeringen, och att detta icke föranleder någon ändring i den ståndpunkt, som Förenta Staternas utrikesminister framförde den sista januari, d. v. s. i det i offentligheten kända uttalande, vari bl. a. sades, att ju längre Finland fortsatte kriget, desto oförmånligare komma de fredsvillkor att bliva, som erbjudas detsamma, och vari ånyo upprepades, att enbart Finlands regering har att bära ansvaret för följderna av sitt förfarande.

Ett jakande svar på de av Rådsförbundet förelagda villkoren skulle innebära, att Finland utan vidare skulle godkänna tre av villkoren i den första gruppen och samtycka till att förhandla om de tre frågorna i den senare gruppen. Det vore alltså att gå med på att diskutera t. ex. demobilisationen, vilket skulle betyda att demobilisation i visst omfång vore på förhand godkänd. Ett sådant ställningsta-

gande är enligt regeringens åsikt omöjligt. Regeringen är därför tvungen att konstatera, att det alternativ, som syftar till träffandet av en överenskommelse, för närvarande icke mer står att välja. Genom sin omedgörlighet har Rådsförbundets regering gjort det omöjligt att gå vidare på denna väg. Då regeringen fastslår detta, har den klart för sig, att det andra alternativet, som ännu kvarstår, medför stora prövningar för vårt folk. Men regeringen kan icke underlåta att inse, att ett godkännande av dessa villkor skulle föra oss i än större svårigheter. Vi borde utan diskussion på förhand godkänna, förutom sådant, vars innehåll för envar är klart och vilket djupt ingriper i folkets hela liv, ytterligare sådant, om vars innehåll vi icke ha någon visshet, men till vilket vi det oaktat på förhand borde giva vårt samtycke. Hellre än att gå med på sådant, fortsätter Finlands folk den ojämna kampen, för litande sig på det, som under dessa år givit oss kraft: dess rättvisa sak och obefläckade sköld. Vi tro, att den tid randas, då världens samvete skall erkänna, att vi varit i vår fulla rätt att föra vår strid för frihetens, självständighetens, ja, för mänsklighetens sak.

Regeringen ser sålunda ingen annan möjlighet än att giva Rådsregeringen ett avvísande svar, vilket givetvis måste avfattas i saklig och hovsam form. Den beklagar, att Rådsregeringen genom sin avvísande inställning till det från finsk sida uttalade rimliga önskemålet spärrat en förhandlingsväg, som kunnat leda till fredstillståndets återställande. Efter detta har vårt folk alltså intet annat val än att fortsätta kampen med seghet ända tills förhållandena möjligen undergå sådan förändring, att en fred kan uppnås, som tryggar Finlands självständighet och frihet. Det behöver icke sägas, att regeringen

även framgent kommer att bemöda sig här om. Framtiden kan ingen med säkerhet förutsäga. Men visst är, att för Finlands folk framtiden nu innebär växande svårigheter. Ur dem mäktas vi klara oss bevarande av folkets enighet. Vädjan till vårt folks positiva krafter för endräktens bevarande ljuder därför i dag mer förpliktande än någonsin tillförne. Ingen splittande verksamhet kan i detta stund vara fosterländsk. Finlands folk kommer med visshet åter att i sina prövningar enhälligt stödja statsmakten i dess strävande att leda Finlands folk som en självständig och fri nation genom de faror som hota.

Regeringen motser, att riksdagen efter att ha fått del av detta meddelande godkänner enkel övergång till dagordningen.

P u h e m i e s: Valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n mukaan on asia pantava pöydälle johonkin seuraavaan täysistuntoon. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia pantaisiin pöydälle eduskunnan seuraavaan täysistuntoon.

Ehdotus hyväksytään ja asia p a n n a a n p ö y d ä l l e eduskunnan seuraavaan täysistuntoon.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna kello 15.

Täysistunto lopetetaan kello 17,35.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.